

BEHEERPLAN AZIATISCHE DUIZENDKNOOP SAMENWERKENDE GEMEENTEN ZUID-LIMBURG

In opdracht van Provincie Limburg

provincie limburg

gesubsidieerd door de Provincie Limburg

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Soorten Aziatische duizendknoop in Nederland	4
Wet en regelgeving	6
Inventarisatie	8
Communicatie	9
Afvalstroom	10
Beleid en beheer	12
Intenties samenwerkende gemeenten Zuid-Limburg:	15

Inleiding

De Aziatische duizendknoop vormt een serieuze bedreiging voor infrastructuur, biodiversiteit en ecosystemen in Nederland. Deze invasieve exoot verspreidt zich snel en is moeilijk te bestrijden, wat resulteert in hoge beheerskosten en ecologische schade.

Dit voorliggend beheerplan is opgesteld door de samenwerkende gemeenten in Zuid-Limburg in opdracht van Provincie Limburg. Het doel is om de verspreiding van de duizendknoop effectief te beheersen door middel van een gestructureerde inventarisatie, uniforme markeringen, intensieve communicatie en een gecontroleerde afvalstroom. Een geïntegreerde aanpak, waarbij gemeenten, provinciale overheden, waterschappen en natuurorganisaties samenwerken, vormt de sleutel tot een duurzaam en kostenefficiënt beheer.

Door middel van bijeenkomsten, een werkbezoek aan Gemeente Amsterdam, een symposium en een uitgebreide enquête is dit plan zorgvuldig samengesteld, waarbij rekening is gehouden met behoeften, kansen en beperkingen. Hiermee wordt een solide basis gelegd voor een gezamenlijke strategie om de impact van de duizendknoop op de omgeving te minimaliseren en verdere verspreiding te beperken.

Soorten Aziatische duizendknoop in Nederland

De Aziatische duizendknoop vormt een serieuze bedreiging voor infrastructuur, biodiversiteit en ecosystemen in Nederland. Verschillende soorten, zoals de Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*), Sachalinse duizendknoop (*Fallopia sachalinensis*) en Boheemse duizendknoop (*Fallopia × bohemica*), verspreiden zich snel en zijn lastig te bestrijden. Door de sterke wortelgroei kan de plant schade aanrichten aan wegen, gebouwen en leidingen. Daardoor ontstaan hoge kosten voor beheersing en herstel.

De Aziatische duizendknoop bestaat uit meerdere soorten en hybride varianten die zich in Nederland hebben verspreid.

Veelvoorkomende soorten en eigenschappen

- *Japanse duizendknoop* (*Fallopia japonica*)** – De bekendste soort, oorspronkelijk afkomstig uit Oost-Azië. Deze plant kan tot 3 meter hoog worden en heeft een sterk ondergronds wortelstelsel. De Japanse duizendknoop verspreidt zich voornamelijk via stengelfragmenten en worteldelen. Deze soort staat niet op de Europese Unielijst van invasieve exoten.
- *Sachalinse duizendknoop* (*Fallopia sachalinensis*)** – Deze soort is groter dan de Japanse duizendknoop en kan meer dan 4 meter hoog worden. Hij heeft bredere bladeren en een nog krachtiger wortelstelsel dan de Japanse duizendknoop. Deze soort staat niet op de Europese Unielijst van invasieve exoten.
- *Boheemse duizendknoop* (*Fallopia × bohemica*)** – Dit is een hybride tussen de Japanse en Sachalinse duizendknoop en heeft eigenschappen van beide ouderplanten. Hij groeit snel en is vaak nog resistenter tegen bestrijdingsmethoden. Deze soort staat niet op de Europese Unielijst van invasieve exoten.
- *Afghaanse duizendknoop* (*Persicaria wallichii*)** – Een minder bekende soort, die relatief kleiner blijft en minder agressief groeit dan andere duizendknopen. Deze soort staat wel op de Europese Unielijst van invasieve exoten.
- *Gestekelde duizendknoop* (*Persicaria perfoliata*)** – Deze soort heeft stekelige stengels en bladeren, wat hem onderscheidt van de andere varianten. Hij verspreidt zich snel en kan hele gebieden overwoekeren. Deze soort staat wel op de Europese Unielijst van invasieve exoten.

Op de EU Unielijst van invasieve exoten staan enkele duizendknoopsoorten die als schadelijk worden beschouwd.

Deze planten worden als invasief beschouwd omdat ze zich snel verspreiden en de biodiversiteit kunnen aantasten. Ze kunnen inheemse soorten verdringen en schade toebrengen aan ecosystemen.

Verwante soorten

Hoewel ze niet direct onder de Aziatische duizendknoop vallen, zijn de volgende planten verwant aan de *Fallopia*-soorten:

- *Bruidsluier* (*Fallopia aubertii*)** – Vaak gebruikt als sierplant, maar kan zich invasief gedragen. In 2019 is een succesvolle hybride tussen Chinese bruidsluier en Japanse duizendknoop ontdekt, genaamd *Fallopia x conollyana*. Hoewel deze hybride variant niet dezelfde invasieve eigenschappen als de Japanse duizendknoop blijkt te hebben, is het raadzaam om maatregelen te nemen om kruising en zaadvorming te beperken.
- *Heggen-duizendknoop* (*Fallopia dumetorum*)** – Een klimmende soort die minder agressief is dan de Japanse duizendknoop.
- *Zwaluwtong* (*Fallopia convolvulus*)** – Een inheemse soort die vaak in akkers en braakliggende terreinen voorkomt.

Ecologische en economische impact

Deze soorten vormen een ernstige bedreiging voor biodiversiteit en infrastructuur in Nederland. Door hun snelle verspreiding verdringen ze inheemse planten en kunnen ze schade aanrichten aan wegen, gebouwen en waterleidingen. In sommige gevallen kunnen wortels zelfs onder funderingen groeien, wat tot kostbare schade en herstelwerkzaamheden leidt.

Verspreiding en risico's

De duizendknoop verspreidt zich voornamelijk via stengels en wortels, waarbij zelfs kleine worteldeeltjes (<1 gram) nieuwe groeihaarden kunnen veroorzaken. Verspreiding vindt plaats via wind, water, menselijk handelen en natuurrampen, zoals overstromingen. Ecologisch gezien verdringt de duizendknoop inheemse soorten, doordat hij snel grote gebieden overwoekert. Omdat natuurlijke vijanden in Europa ontbreken, kan de plant zich ongecontroleerd uitbreiden.

Verspreiding via zaad is nog niet succesvol. Dit komt doordat de planten in Europa en Nederland genetisch minder variatie vertonen. De Japanse duizendknoop in Nederland is vrijwel volledig klonaal, wat betekent dat alle planten genetisch identiek zijn en daardoor nauwelijks zaadproductie leveren die levensvatbaar is.

Daarnaast zijn er andere factoren die de zaadkieming beperken:

- **Onvruchtbare zaden:** Veel duizendknoopsoorten in Nederland produceren wel bloemen, maar de zaden blijken vaak niet kiemkrachtig door een gebrek aan genetische variatie en incompatibele kruisbestuiving.
- **Afwezigheid van geschikte bestuivers:** In hun oorspronkelijke habitat in Azië zijn er specifieke insecten en ecologische omstandigheden die de bestuiving ondersteunen. Hoewel de plant nectar en stuifmeel produceert die door sommige insecten worden gebruikt, biedt hij weinig voedsel en nestgelegenheid voor inheemse soorten.
- **Hybride vormen en genetische barrière:** De Boheemse duizendknoop (*Fallopia × bohemica*) is een hybride tussen de Japanse en Sachalinse duizendknoop en heeft een zekere mate van zaadproductie. Echter, deze zaden hebben een lage kiemkracht en dragen nog niet significant bij aan nieuwe populaties.
- **Concurrentie met vegetatieve groei:** Omdat duizendknoop zich zo efficiënt verspreidt via wortels en stengelresten, is de behoefte aan voortplanting via zaad niet noodzakelijk voor de soort om invasief te blijven. Vegetatieve vermeerdering is veel sneller en effectiever.

Hoewel onderzoek naar zaadkieming en mogelijke kruisingen nog loopt, blijft de grootste verspreidingsbron het transport van wortel- en stengeldelen. Daarom is het voorkomen van verspreiding via grondverplaatsingen en menselijk handelen essentieel in de bestrijding van deze plant.

Wet en regelgeving

Op meerdere niveaus is er wet en regelgeving in het kader van opsporing en beheersing van Aziatische duizendknoop. Een beknopt overzicht:

Europees niveau

De meest voorkomende soorten duizendknoop staan niet op de EU-Unielijst, waardoor bestrijding niet verplicht is. Dit komt doordat het criterium 'verspreiding voorkomen' als achterhaald wordt beschouwd. Nederland is voorstander in het pleiten voor opname van de drie soorten duizendknoop op de EU-Unielijst voor invasieve exoten.

De opname op de Unielijst betekent een handels- en teeltverbod binnen de EU en verplicht actieve bestrijding van de opgenomen soorten. Dit laatste zorgt voor terughoudendheid van de meeste lidstaten door de economische impact.

Nationaal niveau

- Sinds 1 juli 2021 geldt een verkoopverbod.
- Vanaf 1 januari 2022 is er een handelsverbod op Fallopia-soorten.
- Transport van grond met duizendknoopresten valt onder dit handelsverbod, tenzij er een vrijstelling geldt. Vrijstelling is mogelijk indien:
 - Het transport niet-commercieel is.
 - Het plaatsvindt in het kader van uitroeiing, bestrijding of beheer.
 - Het dode delen of producten van de Aziatische duizendknoop betreft.

Provinciaal niveau

- Gedeputeerde Staten hanteren het voorzorgsbeginsel, waarbij vroegtijdige ingrepen worden aanbevolen.
- Categorie 3 omvat niet-Unielijstsoorten die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit in Limburg. De terreineigenaar of -beheerder blijft verantwoordelijk voor maatregelen:
 - Verwijdering bij nieuwe vestiging of beperkte verspreiding.
 - Beheersing bij wijde verspreiding.
- De provincie Limburg ondersteunt beschermde habitats en prioritaire soorten via subsidieregelingen en andere instrumenten.

Gemeentelijk niveau

- Gemeenten hebben een zorgplicht en moeten zorgen voor een veilige openbare ruimte.
- Ze moeten voorkomen dat aangrenzende percelen schade ondervinden door hun handelswijze of nalatigheid, zoals vastgelegd in artikelen 5:37 en 6:162 van het Burgerlijk Wetboek.
- In de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en de Nota Bodembeheer van verschillende gemeenten zijn bepalingen opgenomen over invasieve exoten.

Inventarisatie

Inventarisatie vormt de basis om de omvang van het probleem in kaart te brengen, wat essentieel is voor het ontwikkelen van beleid en het bepalen van budgetten.

Een belangrijk onderdeel van dit project is het in kaart brengen van de groeihaarden van de duizendknoop in het projectgebied. Alle deelnemende gemeenten zijn gevraagd om gegevens over de geïnventariseerde groeihaarden aan te leveren. De meeste gemeenten hebben inmiddels een redelijk tot goed overzicht van het aantal haarden, vaak aangevuld met kenmerken die zijn opgenomen in een paspoort, naar het voorbeeld van Gemeente Amsterdam (zie bijlage 1).

Methoden van inventarisatie

- **Inventarisatie door eigen organisatie:** Medewerkers van de buitendienst en gelieerde partijen worden geïnstrueerd over de visuele kenmerken van de duizendknoop, zodat zij groeihaarden in de openbare ruimte kunnen identificeren. Op termijn ontstaat hierdoor een overzicht van de haarden.
- **Meldpunt:** In 2022 heeft gemeente Sittard-Geleen een meldpunt opgezet waar burgers groeihaarden van de duizendknoop kunnen melden, inclusief vermoedens van duizendknoop in eigen tuin. Als tegenprestatie kregen melders een gratis adviesbezoek. Deze aanpak is effectief, omdat de gemeente een completer beeld krijgt en tegelijkertijd burgers advies op maat ontvangt om verdere verspreiding te voorkomen.
- **Actieve opsporing:** Overheden, al dan niet in samenwerking met externe partijen, sporen groeihaarden actief op. Waterschap Limburg heeft bijvoorbeeld gebruik gemaakt van de NDFF-database (waarnemingen.nl) om haarden langs waterwegen en aangrenzende terreinen in beeld te brengen. Dit biedt een stevige basis voor het opstellen van beheerplannen.

Gemeente Amsterdam kent geïnventariseerde haarden een status toe door middel van kleurcodes en visualiseert deze op een kaart. Deze kaart wordt publiekelijk gedeeld via de website, zodat burgers weten welke haarden al gemeld, behandeld of verdwenen zijn.

Voor dit project heeft Samenwerkende gemeenten Zuid-Limburg een vergelijkbare kaart gemaakt, waarin informatie van gemeenten, provincie Limburg en Waterschap Limburg is verwerkt. Hoewel de kaart het probleemgebied goed visualiseert, is deze nog niet volledig. Haarden op terreinen van andere beheerders, zoals natuurorganisaties en

particulieren, ontbreken nog. Het uiteindelijke doel is om deze kaart als basis te gebruiken voor verdere inventarisatie en samenwerking.

De kaart biedt gemeenten inzicht in groeihaarden binnen hun eigen grenzen en in aangrenzende gebieden. Provincie Limburg kan hierbij ondersteunen door gegevens van terreinbeheerders zoals Rijkswaterstaat, ProRail, Gasunie en natuurorganisaties te verzamelen en te integreren.

Markeringen

Na de inventarisatie kiezen sommige gemeenten ervoor om groeihaarden fysiek te markeren als validatie en waarschuwing, om de verspreidingsrisico's te verkleinen. Eén van de belangrijkste verspreidingsmethoden is maaien, waarbij stengel- en wortelfragmenten zich verder verspreiden. Maaien is in dit verhaal zaaien.

Gemeente Heerlen en gemeente Sittard-Geleen hebben alle groeihaarden op eigen terreinen voorzien van een markering. Dit bestaat uit een houten paal waarvan het bovendeel met kleur is gemarkeerd.

Het is wenselijk om een uniforme markering vast te stellen die wordt toegepast in het gehele projectgebied en mogelijk in de hele provincie.

Communicatie

Effectieve communicatie is essentieel om bewustwording te creëren rond de woekerende eigenschappen en de economische en ecologische schade die de Aziatische duizendknoop kan veroorzaken. Deze communicatie wordt onderverdeeld in drie pijlers: voorlichting, instructies en kaders.

Voorlichting

Het volledig uitroeien van de Aziatische duizendknoop is een onrealistisch en kostbaar doel. Toch is gerichte voorlichting cruciaal om verdere verspreiding te voorkomen en om bestaande groeihaarden effectief te beheersen. Naast algemene informatie over de kenmerken van de plant, moet de voorlichting afgestemd worden op specifieke doelgroepen. Dit kan worden bereikt via folders, audiovisueel materiaal, een toolbox en informatiemomenten.

Bijgevoegde poster (bijlage 2), ontworpen op basis van dit beheerplan, dient als toegankelijk hulpmiddel om informatie te delen over de duizendknoop. Door bewustwording te bevorderen via laagdrempelige middelen en gesprekken, wordt het draagvlak vergroot.

Instructies

Van afvalverwerking tot grondverzet: duidelijke protocollen zorgen voor een uniforme uitvoering van beleid en minimaliseren de kans op verspreiding en schade door de plant. Gemeente Amsterdam biedt een voorbeeld voor het opstellen van protocollen, zowel voor interne als externe werkzaamheden (zie bijlagen 3, 4 en 5).

Kaders

Landelijk en provinciaal beleid vormt de basis voor lokaal of regionaal beleid. Binnen deze kaders is er ruimte om beheersmaatregelen af te stemmen op de specifieke kenmerken en uitdagingen van het gebied. Dit biedt flexibiliteit en maakt een gebiedsgerichte aanpak mogelijk.

Afvalstroom

Duizendknoop is woekerend en daarom is inzet op het voorkomen van verspreiding van uiterst belang.

Aziatische duizendknoop kan zich vegetatief vermeerderen via knopen op de stengel en worteldelen. Verspreiding gebeurt vaak door grondverzet, maaien en het verkeerd afvoeren van plantdelen. Het voorkomen van verspreiding is dan ook van cruciaal belang.

Om verspreiding tegen te gaan, wordt de afvalstroom beheerd volgens een landelijk protocol. Sinds 2022 geldt een verbod op het transport van vitale plantdelen, tenzij dit is bedoeld voor gerichte bestrijding. Verwerking, zoals verbranding, mag alleen worden uitgevoerd door erkende afvalverwerkers met een BVOR-registratie en het certificaat 'Erkende verwerker invasieve exoten'. Desondanks zorgt logistiek voor problemen, aangezien de dichtstbijzijnde gecertificeerde afvalverwerker voor Zuid-Limburg zich in Haps (Noord-Brabant) bevindt. In de praktijk blijkt verwerking van kleine hoeveelheden niet altijd volgens de juiste procedure te verlopen. Het toezicht door NVWA is minimaal.

Gezien de afstand naar de dichtstbijzijnde verwerker (Den Ouden in Haps) is er voor TBO's als gemeenten is behoefte aan een inzamelpunt in de regio. Naast inzameling kan in de regio een installatie worden opgezet voor ex situ bestrijding gericht op kleine hoeveelheden. Door gebruik te maken van thermische technieken of anaerobe bacteriën, vindt de behandeling plaats in speciaal ingerichte containers, waardoor langdurig transport naar externe locaties zoals Haps wordt verminderd. Dit draagt bij aan een compacte afvalketen en een gecontroleerde verwerking binnen eigen beheer of via regionale afvalverwerkers.

Deze kleinschalige aanpak biedt vooral voordelen voor gemeenten die kleine of beginnende groeikernen (minder dan 5 m²) willen aanpakken. Na het uitgraven kan het materiaal direct worden verwerkt, wat een efficiënte en snelle afbraak mogelijk maakt. Dit helpt bij het beheersen van verspreiding en zorgt voor een transparante afvalverwerking.

Volgens onderzoeker Chris van Dijk (Wageningen Universiteit en Research) is grondverzet de grootste bron van verspreiding van de Aziatische duizendknoop. De plant kan zich snel vegetatief vermenigvuldigen via kleine fragmenten van wortels of stengels die in verplaatste grond terechtkomen.

Tot op heden wordt de aanwezigheid van resten van de duizendknoop niet specifiek opgenomen in de ‘schone grondverklaring’. Dit betekent dat grond met mogelijke resten van duizendknoop niet altijd als besmet wordt aangemerkt, wat een risico vormt voor verdere verspreiding. Het huidige beleid richt zich voornamelijk op andere verontreinigingen en de duizendknoop valt hier niet expliciet onder.

Samenwerkende gemeenten in Zuid-Limburg hebben op uitnodiging van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) deelgenomen aan een kennispanel (zie bijlage 6). Dit panel richt zich op het verbeteren van voorlichting en toezicht rondom de Aziatische duizendknoop, specifiek bij grondverzet. Het doel van deze samenwerking is om kennis te delen en effectieve strategieën te ontwikkelen om verspreiding van deze invasieve plant tegen te gaan. Het initiatief onderstreept het belang van gezamenlijke inspanningen voor een duurzame aanpak van het beheer en de bestrijding.

Er is een dringende noodzaak om deze lacune in het beleid aan te pakken. Door richtlijnen te implementeren die de opname van duizendknoopresten in schone grondverklaringen verplicht stellen, kan het risico op verspreiding aanzienlijk worden verminderd. Dit vereist echter samenwerking tussen rijksoverheid (NVWA), Provincies, Gemeenten en afvalinnemers en afvalverwerkers.

In tuinen van particulieren en parken wordt de duizendknoop vaak als sierplant aangetroffen. Door middel van voorlichting kunnen burgers bewuster worden van de gevaren van verspreiding en de schade die de plant aanricht. Op dit moment is er geen verbod op het deponeren van duizendknoop bij keuken- of groenafval, wat in strijd is met de voorgeschreven afvalstromen. Een eerste stap kan zijn om plantdelen verplicht bij milieuparken in te leveren, vergelijkbaar met de aanpak rondom asbest. Echter, afvalinnemers hebben zelf onvoldoende beleid en wachten op richtlijnen van de provincie of Rijksoverheid.

In Zuid-Limburg zijn RD4, Stichting Geul en Maas en RWM via een Gemeenschappelijke Regeling verantwoordelijk voor de afvalinname.

Hier is verbetering mogelijk, bijvoorbeeld door gestandaardiseerde innameprocedures op te zetten. Een eerste stap is het opleiden van medewerkers van milieuparken, zodat zij de plant herkennen, klanten correct instrueren en toezicht houden op de verwerking.

Totdat een efficiënte en gestroomlijnde afvalstroom is gerealiseerd, wordt aanbevolen om burgers aan te moedigen plantresten bij het restafval te deponeren.

Beleid en beheer

Op basis van beleid en bijbehorend budget worden keuzes gemaakt in het beheerproces waarbij behoeften, kansen en beperkingen een rol spelen.

Behoeften

De Aziatische duizendknoop vestigde zich in de 19e eeuw in West-Europa en werd aanvankelijk als sierplant populair in tuinen en parken. Volledige uitroeiing van deze invasieve exoot is een utopie, maar met een goed afgestemd beleid en duidelijke richtlijnen kan beheersbaarheid een haalbaar doel zijn. Vanuit de regiefunctie van provincie Limburg is de opdracht om volgens het voorzorgsbeginsel te handelen. Hoewel dit principe achterhaald is, blijft het streven om verdere verspreiding te beperken genoodzaakt.

In Zuid-Limburg is de duizendknoop wijd verspreid, met de hoogste concentraties in stedelijke gebieden zoals Parkstad, gemeente Sittard-Geleen en Maastricht. Dit is grotendeels te wijten aan de dynamiek van stedelijke zones, zoals verkeer en grondverzet en de stikstofrijke industriezones. In landelijke gemeenten en het heuvelland zijn de groeiplaatsen aanzienlijk minder talrijk. Door gebiedsgerichte samenwerking kan de verspreiding grotendeels beperkt blijven tot stedelijke gebieden.

Toch vormen wegen, waterwegen en spoorlijnen een uitzondering op bovenstaande, omdat verspreiding op deze dynamische locaties moeilijker te beheersen is.

Beperkingen

Door een tekort aan middelen en mankracht moeten gemeenten keuzes maken. In sommige gevallen is nulbeheer acceptabel, terwijl in andere situaties snelle bestrijding noodzakelijk is. De beslisboom en bijhorende maatregeltabel (zie bijlagen 7 en 8) kan helpen bij het nemen van goed onderbouwde keuzes.

De afgelopen decennia is gebleken dat de woekerende eigenschappen van duizendknoop ecologische en economische schade veroorzaken. De plant vormt geen direct gezondheidsrisico, maar kan door haar omvang en kenmerken een gevoel van sociale onveiligheid creëren (vergelijkbaar met maïsvelt). Daarnaast kan ze in verkeerssituaties zichtbelemmering veroorzaken of valgevaar opleveren door worteldruk. Ecologisch gezien verdringt de exoot inheemse soorten, heeft ze geen natuurlijke vijanden en kan ze zich moeiteloos vestigen.

Een effectieve aanpak vraagt kennis van zowel de plant als de omgeving. Onjuiste maatregelen, bijvoorbeeld door gebrek aan expertise, kunnen het probleem verergeren. Bij bestrijding in een bouwwerk moeten beperkingen in acht worden genomen vanwege mogelijke schade aan constructies en veiligheidsrisico's zoals instortingsgevaar.

Kansen

Samenwerking is cruciaal, zowel intern tussen beleid en beheer als met uitvoerende partijen en burgers. Daarnaast is horizontale samenwerking met andere terreinbeheerorganisaties (TBO's) belangrijk. Internationale afstemming is eveneens noodzakelijk, gezien de verspreiding via transportwegen (weg, spoor en water) en vervuilde grond. Dit alles draagt bij aan een duurzaam en kostenefficiënt beleid.

Diverse methoden voor bestrijding werden en worden getest in de vorm van proefprojecten (zie bijlage). De opgedane kennis en resultaten worden gedeeld met andere gemeenten en partners binnen het samenwerkingsverband. De effectiviteit, toepasbaarheid, financiële haalbaarheid en beleidsmatige aansluiting vormen de beoordelingscriteria voor verdere toepassing van de geteste methoden.

Binnen de samenwerking worden momenteel gangbare methodes voor beheersing en bestrijding toegepast, maar blijft de interesse voor nieuwe methodes.

Bewustwording kan worden vergroot door voorlichting via brochures, borden bij groeiplaatsen en een meldpunt bij de gemeente of een database zoals NDFF (Waarnemingen.nl). Inzicht in de bestrijdingsmethoden en -resultaten kan bijdragen aan een collectief gevoel van betrokkenheid. Kaarten geïntegreerd in websites kunnen groeihaarden en beheerstatus zichtbaar maken.

Geen actie ondernemen is in de meeste gevallen onwenselijk, maar een verkeerde maatregel die verspreiding bevordert, zoals maaien, is nog problematischer. Markering en toezicht op maaibeheer kunnen verspreiding beperken en vormen een kostenefficiënte beheermethode.

Wanneer een wijziging in de bestaande situatie, zoals een nieuwe weg, bestrijding vereist, geldt dat hoe sneller de ingreep moet plaatsvinden, hoe duurder deze zal zijn. Vroegtijdige planning wordt daarom aanbevolen.

De factor geld gaat hand in hand met de factor tijd. Als een groeiplaats geen acuut risico vormt, kan afdekking met stevig folie een eenvoudige en effectieve beheermethode zijn. Dit leidt op lange termijn tot uitputting van de plant door gebrek aan licht en zuurstof.

Daarnaast kan de omgeving als bondgenoot worden ingezet: duizendknoop gedijt slecht in schaduw. Daarvoor kan snoeien van nabijgelegen bomen en struiken worden uitgesteld. Het aanplanten van concurrerende inheemse soorten zoals braam of hazelaar kan een duurzame en kosteneffectieve methode zijn om de plant beheersbaar te houden.

De gemeente Amsterdam heeft ervaren dat prioritering eenvoudiger wordt bij inzicht in geplande projecten op korte en middellange termijn. Hierdoor kunnen groeiplaatsen in bestaande projectgebieden opgenomen worden in planning en budget.

Bij onbekendheid over de aanwezigheid van duizendknoop op een terrein wordt aanbevolen om in de oriënterende fase een monitoring uit te voeren in een periode waarin de plant goed zichtbaar is (niet in de winter of na het maaien).

Hoewel budget een cruciale factor blijft, kunnen ondersteunende maatregelen zoals registratie, voorlichting en inname van duizendknoopresten bijdragen aan een effectieve aanpak, mogelijk gefaciliteerd door provincie Limburg.

Intenties samenwerkende gemeenten Zuid-Limburg:

Inventarisatie

De deelnemende gemeenten zijn van plan een grondige inventarisatie van de groeihaarden (verder) uit te voeren.

Het opsporen van duizendknoop gebeurt door inzet van gemeentelijke buitendienstmedewerkers en personeel van betrokken aannemers die tijdens hun werkzaamheden de plant herkennen en signaleren. Door betrokken partijen wordt zorgvuldig gewerkt in de omgeving van de groeihaard (maaïen, snoeien, etc.).

Ter ondersteuning is een pamflet ontworpen dat ingezet wordt door de deelnemende gemeenten om herkenning en bestrijding te vergemakkelijken.

Meerdere gemeenten hebben een toolbox aan medewerkers gegeven over de Aziatische duizendknoop. Het pamflet en bijhorende documentatie wordt gedeeld met alle deelnemende gemeenten.

Ook burgers spelen een actieve rol in de aanpak van de Aziatische duizendknoop door mogelijke groeihaarden te melden via een gemeentelijk meldpunt of via platforms zoals Waarnemingen.nl. Op basis van deze meldingen brengt een deskundige de eigenschappen van de groeihaarden en de risico's voor de omgeving in kaart aan de hand van een uniform paspoort, waarna deze informatie wordt ingevoerd in het beheersysteem. Op basis van deze uitgebreide inventarisatie kunnen keuzes worden gemaakt ten aanzien van beheer.

Provincie Limburg kan een belangrijke rol spelen door gesprekken aan te gaan met landelijke en provinciale organisaties die terrein bezitten binnen de provincie, zoals ProRail, Gasunie, Rijkswaterstaat, Waterschap Limburg en diverse natuurorganisaties. Een gezamenlijke aanpak vergroot de effectiviteit van beheermaatregelen en helpt verspreiding beter onder controle te houden.

Daarnaast kan Provincie Limburg bijdragen door een kaartensysteem beschikbaar te stellen waarop alle groeihaarden van de Aziatische duizendknoop zichtbaar zijn. Dit systeem kan verder worden uitgebreid met locaties van andere invasieve exoten, zoals de reuzenberenklauw, om een breed overzicht te bieden van de problematiek en de beheerstaat van de aangetaste gebieden.

Een gestructureerde en transparante aanpak versterkt de effectiviteit van beheermaatregelen en stimuleert samenwerking tussen overheden, terreinbeheerders en burgers.

Uniforme markeringen

Om verdere verspreiding door maaien of grondverzet te voorkomen, worden uniforme markeringen geplaatst bij geïnventariseerde groeihaarden om aannemers te attenderen op aanwezigheid van de exoot. Deze markeringen trekken daarnaast de aandacht van burgers. Op locaties met veel wandel- en fietsverkeer kunnen informatieborden worden geplaatst om bewustwording en kennis over de situatie te vergroten waarbij men waakzamer is op verspreiding door mens of dier.

Voorlichting

Een effectieve voorlichtingscampagne speelt een cruciale rol bij het vergroten van de bewustwording en het beperken van verdere verspreiding van de Aziatische duizendknoop:

- Samenwerkende gemeenten hebben een centrale website opgezet met uitgebreide informatie over de plant en het gezamenlijke beheer.
- Daarnaast is een poster ontworpen die helpt om de dialoog over beheer en aandachtspunten omtrent duizendknoop actief te houden.
- Regelmatig wordt een communicatiebericht verspreid via gemeentelijke kanalen en lokale/regionale media.

Door deze brede aanpak worden inwoners actief betrokken en aangemoedigd om mee te werken aan het signaleren en bestrijden van deze invasieve soort.

Gecontroleerde afvalstroom

In het gebied van samenwerkende gemeenten Zuid-Limburg beheren drie afvalinzamelaars—RD4 (regio Heuvelland en Parkstad), Geul en Maas (Maastricht, Meerssen en Valkenburg) en RWM (Westelijke Mijnstreek)—de afvalstroom op basis van een gemeenschappelijke regeling.

Een correcte afvalinzameling en -verwerking speelt een essentiële rol bij het beperken van de verdere verspreiding van de Aziatische duizendknoop. De deelnemende gemeenten zullen gezamenlijk extra aandacht vragen van deze organisaties om gerichte maatregelen te treffen.

In de praktijk worden medewerkers op milieuparken getraind in het herkennen van de duizendknoop en in het correct verwerken van dit invasieve plantmateriaal. Daarnaast worden gratis containers gefaciliteerd voor de inzameling van duizendknoop, zodat verspreiding via regulier groenafval wordt voorkomen.

Door deze gezamenlijke inspanning wordt de impact van de duizendknoop effectief beheerst en de verspreiding binnen Zuid-Limburg verder beperkt.

Aangezien de deelnemende gemeenten verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de openbare ruimte, is er een voornemen om speciale containers te voorzien voor de inzameling van resten van de Aziatische duizendknoop.

Deze containers zullen niet alleen toegankelijk zijn voor gemeentelijke diensten, maar ook voor aannemers die actief bijdragen aan het beheer en de bestrijding van deze invasieve plantensoort. Dit initiatief helpt om verdere verspreiding via regulier groenafval te voorkomen en ondersteunt een gestructureerde afvalverwerking.

Kennis en data delen

De afgelopen jaren zijn verschillende pilots opgezet om diverse methoden voor beheersing en bestrijding te testen. De resultaten van deze pilots zijn zonder commerciële inmenging gedeeld, waardoor de ontwikkeling van innovatieve oplossingen en de verfijning van bestaande methoden efficiënter en kosteneffectiever wordt gemaakt.

Samenwerkende gemeenten Zuid-Limburg organiseert regelmatig bijeenkomsten om belangrijke thema's in het natuurbeheer en de gezamenlijke aanpak van invasieve exoten te bespreken. Door een open dialoog ontstaat een effectiever beheer en een beter strategieplan voor nieuwe uitdagingen. Bovendien draagt deze samenwerkingsmethode bij aan duurzame en kostenefficiënte oplossingen.

Naast de participatie van de gemeenten is samenwerking met Provincie Limburg, Waterschap Limburg, natuurorganisaties en andere terreinbeherende organisaties (TBO's) van essentieel belang om tot een breed gedragen en effectieve aanpak te komen.